

منطق صدرا

فقر المنطق
شرح التنقيح

حجت الاسلام والمسلمين عسكري سليمانى اميرى

مجمع عالى حكمة اسلامى

فهرست مطالب

۱۷	سخن‌ناش
۱۹	پیش‌گفتار
۲۱	مروری بر منطق اسلامی
۲۳	منزلت ملاصدرا در منطق
۲۴	آثار منطقی ملاصدرا
۲۶	منابع منطقی ملاصدرا
۲۶	ساختار التفتیح
۲۸	منطق دوبخشی - نه‌بخشی
۲۹	لمعة اشراقی
۳۰	لمعة حکمیة
۳۱	روش ما در شرح کتاب
۳۳	خطبه کتاب

الاشراق الاول: فی ایساغوجی

۴۲	المقدمة
۴۲	تعریف منطق
۴۳	مجهول مطلق و مجهول من وجه

- فکر ۴۴
- حدس و تفاوت آن با فکر ۴۵
- ترتیب بر وجه تأدیه و دو مقابل آن ۴۷
- احتیاج به منطق (عاصم خطا در فکر) ۴۹

[۱] ملحقه ۵۱

- علم حضوری و حصولی ۵۲
- وجودی بودن علم حصولی ۵۲
- تقسیم علم به تصور و تصدیق ۵۳
- انواع تصدیق ۵۶
- فطری، حدسی و مکتسب (بدیهی و نظری) ۵۸
- تقسیم بدیهی به اولی و غیر اولی ۵۹
- مبادی علوم مکتسب ۶۱
- کاسب تصویری و تصدیقی (حد / رسم / قیاس / استقرا / تمثیل) ۶۱
- مسائل منطق ۶۱
- مسائل ناظر به زبان در منطق ۶۳

[۲] ملحقه ۶۵

- دلالت (وضعی / طبعی / عقلی) ۶۶
- دلالت وضعی ۶۷
- مطابقی / تضمینی / التزامی ۶۸

[۳] ملحقه ۷۱

- مفرد و مرکب ۷۲
- لفظ مفرد ۷۲
- لفظ مرکب یا قول / تام و ناقص ۷۳
- اسم، کلمه و ادات ۷۳

[۴] ملحقه ۷۵

- کلی و جزئی ۷۵
- ملاک کلیت و جزئیت ۷۷
- کلی‌های فرضی ۷۷
- جزئیت و کلیت از نظر ملاصدرا ۷۸

۷۹	کلیت خاصیت ذهن
۸۰	پارادوکس تقسیم مفهوم به کلی و جزئی و رد آن
۸۰	نظریه صدرالمতألّهین در جزئی بودن جزئی
۸۲	کلی حقیقی و کلی غیر حقیقی (فرضی)
۸۲	متواطی و مشکک

[۵] ملحقه

۸۵	مترادف و متباین
۸۶	مشترک، حقیقت و مجاز، مستعار، مرسل و منقول

[۶] ملحقه

۸۸	نسب اربعه
۸۹	نسبت نقیض دو کلی
۹۲	نسبت بین دو جزئی

[۷] ملحقه

۹۷	حمل
۹۷	حمل موافات یا حمل علی و حمل اشتقاق یا حمل فی
۹۸	حمل ذاتی اوئی و حمل عرضی متعارف
۹۸	حمل ذاتی اوئی و همگن های آن
۱۰۰	حمل عرضی متعارف
۱۰۱	حمل بالذات و حمل بالعرض
۱۰۲	اقسام محمول عرضی
۱۰۳	محمول لازم
۱۰۳	محمول مفارق
۱۰۴	اشتراک و تفاوت ذاتی و عرضی
۱۰۴	نسبی بودن ذاتی و عرضی
۱۰۵	انواع عروض محمول بر موضوع
۱۰۵	واسطه در ثبوت و مقابل آن
۱۰۵	واسطه در عروض و مقابل آن
۱۰۶	واسطه در اثبات و مقابل آن
۱۰۶	عرض ذاتی و عرض غریب

- ۱۰۹ ملحقه [۸]
- ۱۰۹ کلیات خمس
- ۱۱۰ اقسام ذاتی (نوع، جنس و فصل)
- ۱۱۱ اقسام عرضی (خاصه و عرضی عام)
- ۱۱۳ ملحقه [۹]
- ۱۱۵ پرسش‌های علمی تصویری
- ۱۱۶ تعریف کلیات خمس
- ۱۱۷ جنس قریب و جنس بعید
- ۱۱۸ فصل قریب و بعید / مقوم و مقسم
- ۱۱۹ خاصه شامله و غیرشامله
- ۱۲۱ ملحقه [۱۰]
- ۱۲۱ کلی طبیعی، منطقی و عقلی
- ۱۲۲ وجود کلیات خمس در خارج

الاشراق الثاني: في الاقوال الشارحه

- ۱۲۷ ملحقه [۱۱]
- ۱۲۸ تعریف
- ۱۲۹ شرایط تعریف
- ۱۳۰ حد و رسم / تام و ناقص
- ۱۳۳ ملحقه [۱۲]
- ۱۳۴ اطلاق حد بر حد تام و حد ناقص
- ۱۳۴ ماهیت حقیقی و ماهیت غیرحقیقی
- ۱۳۵ حد حقیقی و حد غیرحقیقی
- ۱۳۶ عدم حد بر اشخاص
- ۱۳۶ صعوبت حد
- ۱۳۸ سهولت حد اسمی و تقریر صعوبت حد حقیقی در حکمة الاشراق
- ۱۳۹ نقد ملاصدرا بر تقریر شیخ اشراق در صعوبت حد حقیقی
- ۱۴۴ خطای در تعریف
- ۱۴۹ اختراع الفاظ مناسب

الاشراق الثالث: في باري ارميناس

تهيل	۱۵۳
وجودهای چهارگانه	۱۵۳
[۱۳] ملعت	۱۵۵
قضيه	۱۵۶
نفس الامر	۱۵۸
حمله و شرطيه	۱۵۹
نسبت و رابطه در حملی	۱۵۹
ثنائیه و ثلاثیه	۱۶۰
شرطی و اقسام آن	۱۶۰
متصله لزومیه و اتفاقیه	۱۶۱
متصله حقیقیه، مانعة الجمع و مانعة الخلو	۱۶۲
متصله عنادی و اتفاقی	۱۶۳
مانعة الجمع و مانعة الخلو بالمعنى الأعم	۱۶۳
ضوابط ساختن متصله های عنادی	۱۶۴
حصر قضیه در حملیه، متصله و متصله	۱۶۵
موجب و سالبه	۱۶۶
صدق و کذب در حملی و شرطی	۱۶۷
تابع ارزش نبودن صدق و کذب متصله ها	۱۶۸
تابع ارزش بودن متصله ها	۱۷۱
[۱۴] ملعت	۱۷۳
شخصیه، طبیعی، مهمله و محصوره در حملی	۱۷۳
[۱۵] ملعت	۱۷۵
ضرورت وجود موضوع در حملیه موجب	۱۷۶
خارجیه، حقیقیه و ذهنیه	۱۷۷
اعمیت سالبه از موجب یا سالبه به انتقای موضوع	۱۷۷
تساوی موجب و سالبه در غیر جهت سلب	۱۷۸
تناقض نمای مجهول مطلق	۱۷۹
تفاوت حمل ذاتی اوئی و شایع صناعی	۱۷۹

١٨١	عقد الوضع و عقد الحمل
١٨٢	تساوى موجبه و سالبه در محصورات و نقد آن
١٨٣	معناى «كل ج ب»
١٨٧	[١٦] ملحقه
١٨٧	محصله و معدوله
١٨٨	تفاوت سالبه محصله و موجبه معدوله المحمول
١٩٠	سالبه المحمول
١٩٣	[١٧] ملحقه
١٩٣	حصر و اهمال در شرطى
١٩٥	[١٨] ملحقه
١٩٥	شرطيه

الاشراق الرابع: في جهات القضايا و متصرفات فيها

٢٠١	[١٩] ملحقه
٢٠٣	ماده و جهت
٢٠٣	مطلقه و موجبه
٢٠٤	موجهات بسيطه
٢٠٤	ضروريه مطلقه
٢٠٥	مشروطه عامه
٢٠٥	وقتيه مطلقه و منتشره مطلقه
٢٠٦	دائمه مطلقه و عرفيه عامه
٢٠٦	مطلقه عامه و ممكنه عامه
٢٠٧	نسبت بين جهات بسيطه
٢٠٨	موجهات مركبه
٢٠٨	مشروطه خاصه و عرفيه خاصه
٢٠٩	وقتيه و منتشره
٢١٠	وجوديه لادائمه و وجوديه لاضروريه
٢١٠	ممكنه خاصه

۲۱۳	ملعته [۲۰]
۲۱۴	امکان عام و امکان خاص
۲۱۷	اصول و فروع در جهات
۲۱۹	ملعته اشراقیه
۲۲۰	تحويل قضایا به موجب کلیه حملیه ضروریه
۲۲۱	تحويل سالبه حملیه به موجب مغدوله
۲۲۲	تحويل حملیه جزئیه به کلیه
۲۲۴	تحويل شرطیه به حملیه کلیه
۲۲۵	تحويل موجّهات به ضروریه
۲۲۹	ملعته [۲۲]
۲۳۰	تناقض در قضایا
۲۳۴	تناقض در محصورات
۲۳۵	تناقض در موجّهات
۲۳۵	تناقض موجّهات بسیطه
۲۳۶	تناقض موجّهات مرکبه
۲۳۶	تناقض موجّهات مرکبه جزئیه
۲۳۹	ملعته حکمیه [۲۳]
۲۴۰	حکمت در تناقض قضایا
۲۴۰	وحدت حمل در تناقض قضایا
۲۴۲	مربع تقابل در محصورات
۲۴۵	ملعته [۲۴]
۲۴۷	عکس مستوی
۲۴۸	عکس موجّهات موجبه
۲۵۰	عکس موجّهات سالبه
۲۵۳	نفی عکس ممکنه های موجبه
۲۵۴	نفی عکس در سالبه های دیگر
۲۵۵	ملعته [۲۵]
۲۵۵	عکس نقیض موافق

۲۵۸	عکس نقیض موافق در موجهات
۲۵۹	عکس نقیض اشراقی
۲۵۹	عکس نقیض مخالف

الاشراق الخامس: في التركيب الثاني

۲۶۳	ترکیب ثانی
۲۶۵	[۲۶] ملحقه
۲۶۶	قیاس
۲۶۸	اقترانی و استثنایی
۲۷۰	اقترانی حملی و اقترانی شرطی
۲۷۱	اجزای قیاس اقترانی و نام‌هایشان
۲۷۳	[۲۷] ملحقه
۲۷۴	اشکال اربعه
۲۷۴	شکل اول
۲۷۵	شکل دوم
۲۷۵	شکل سوم
۲۷۵	شکل چهارم
۲۷۷	وجه نیازمندی به اشکال اربعه
۲۷۸	شرایط سلبی اشکال
۲۸۳	[۲۸] ملحقه
۲۸۴	شرایط انتاج شکل اول
۲۸۷	قاعده اخسیت نتیجه
۲۸۷	راه ساختن جدول ضروب
۲۹۱	[۲۹] ملحقه
۲۹۳	شرایط انتاج شکل دوم
۳۰۰	راه‌های تبیین شکل دوم
۳۰۳	[۳۰] ملحقه
۳۰۵	شرایط انتاج شکل سوم

۳۰۹	راه‌های تبیین شکل سوم
۳۱۲	تمامیت و عدم تمامیت اشکال سه‌گانه
۳۱۲	منطق اشراقی در اشکال از نظر کتی و کیفی
۳۱۵	منطق اشراقی در اشکال از نظر جهت
۳۱۷	شرایط عمومی اشکال

۳۲۱	[۳۱] ملحقه
۳۲۳	اقترانی شرطی
۳۲۳	اقترانی از دو متصله
۳۳۱	اقترانی از دو منفصله
۳۳۷	اقترانی از حملی و متصل
۳۳۹	اقترانی از حملی و منفصل
۳۴۹	اقترانی حملی با مرده‌المحمول
۳۵۰	قیاس مقسّم
۳۵۱	اقترانی از متصل و منفصل
۳۵۴	عقد و حل
۳۵۵	اشکال در اعتبار اقترانی شرطی در شکل اول
۳۵۶	اشکال در اعتبار اقترانی شرطی در شکل سوم

۳۵۹	[۳۲] ملحقه
۳۶۰	قیاس‌های استثنایی
۳۶۱	استثنای اتصالی
۳۶۲	استثنای انفصالی

الاشراق السادس: في قياس الخلف

۳۶۹	[۳۳] ملحقه
۳۶۹	قیاس بسیط و قیاس مرکب
۳۷۲	قیاس موصول و مفصول
۳۷۲	قیاس مضمّر و قیاس ضمیر
۳۷۳	[۳۴] ملحقه
۳۷۴	قیاس خلف

۳۸۱	 [۳۵] ملعت
۳۸۱	 قیاس دور
۳۸۳	 [۳۶] ملعت
۳۸۳	 لوازم نتائج قیاس

الاشراق السابع: في اصناف ما يحتاج به

۳۸۷	 اصناف حجج
۳۸۸	 استقرا
۳۸۹	 استقرای تام
۳۸۹	 استقرای ناقص
۳۹۰	 تمثيل
۳۹۰	 قیاس فراست

الاشراق الثامن: في البرهان

۳۹۳	 تهیل
۳۹۴	 صناعات خمس
۳۹۵	 مبادئ صناعات خمس
۳۹۵	 یقین
۳۹۶	 بدیهیات
۳۹۷	 اولیات
۳۹۸	 مشاهدات
۳۹۸	 مجربات
۳۹۸	 حدسیات
۴۰۰	 متواترات
۴۰۱	 فطریات
۴۰۱	 شرایط مقدمات برهان
۴۰۳	 ضرورت صدق یا واجب القبول
۴۰۴	 منافع صناعات خمس

۴۰۷	ملعته [۳۷]
۴۰۸	اصول مطالب
۴۰۹	مطلب هل
۴۰۹	مطلب ما
۴۱۰	مطلب أى
۴۱۱	مطلب لِم
۴۱۱	فروع مطالب
۴۱۳	ملعته [۳۸]
۴۱۴	برهان لَمى و برهان اِنى
۴۱۵	اشکالات در برهان لَمى و اِنى
۴۱۸	برهان لَمى و اِنى در التحصيل و تعليقات
۴۱۹	پاسخ ملاصدرا به اشکالات
۴۲۵	مشارکت لَمى و دليل در حدود
۴۲۷	ملعته [۳۹]
۴۲۹	اجزای علوم
۴۲۹	موضوع علم
۴۲۹	مبادى علم (اوضاع)
۴۳۰	حدود
۴۳۰	مبادى تصدیقى
۴۳۱	اصول متعارفه (عامه و خاصه)
۴۳۱	اصول موضوعه و مصادرات
۴۳۲	مسائل
۴۳۳	عرض ذاتى
۴۳۴	مطلوب در علوم برهانى
۴۳۵	تفاوت فیلسوف و طبیعى دان در برهان لَمى
۴۳۶	عدم حد و برهان بر اشخاص
۴۳۷	تباین و تداخل علوم
۴۳۷	ترتیب علوم
۴۳۹	ملعته [۴۰]
۴۴۱	عدم اکتساب حد از برهان

- ۴۴۳ عدم اکتساب حد از راه حدّ ضد
- ۴۴۳ عدم اکتساب حد از راه استقرا
- ۴۴۴ تحلیل و ترکیب راه اکتساب حد
- ۴۴۶ مشارکت حد و برهان در حدود
- ۴۴۸ برهان لمّ دؤری نما

الاشراق التاسع: في سوفسطيقي ابي المغالطة

- ۴۵۱ تمهید
- ۴۵۲ مغالطه
- ۴۵۲ تبکیت و اقسام آن
- ۴۵۳ سبب وقوع در مغالطه
- ۴۵۵ [۴۱] ملعته
- ۴۵۸ اقسام مغالطه
- ۴۵۸ مغالطات صوری
- ۴۶۳ مغالطات مادی
- ۴۷۲ اسباب تکنون صنعت مغالطه
- ۴۷۴ فایده فراگیری فن مغالطه

نهایه‌ها

- ۴۷۷ مقدمه
- ۴۷۹ نهایه آیات
- ۴۸۱ نهایه اعلام
- ۴۸۳ نهایه موضوعی
- ۴۸۹ مناهج مآخذ

سخن ناشر

مجمع عالی حکمت اسلامی با هدایت مقام معظم رهبری «مدظله العالی» و پیگیری جمعی از مدرسین و فضیلاي حوزه علوم عقلی و تحت اشراف و نظارت عالی حضرات آیات عظام جوادی آملی، سبحانی و مصباح یزدی «دامت برکاتهم» از اسفند ۱۳۸۴ فعالیت رسمی خود را آغاز نمود.

این مجموعه که با حضور اساتید سطوح عالی حوزه و دانشگاه برای تعمیق و گسترش بنیان‌های معرفتی جهان اسلام و تاسیس زمینه‌های مناسب جهت تولید علوم انسانی مورد نیاز تمدن اسلامی شکل گرفت، ظرفیت کم‌نظیری دارد که بحمدالله گام‌های برداشته شده در چند سال گذشته همچون راه‌اندازی گروه‌های علمی تخصصی، برگزاری نشست‌های علمی، دوره‌های آموزشی، راه‌اندازی کتابخانه تخصصی، نکوداشت اساطین حکمت اسلامی، معرفی فلاسفه شیعه و... با استقبال علاقه‌مندان به حوزه حکمت و فلسفه اسلامی مواجه شده است.

یکی از برنامه‌های مورد توجه در مجمع عالی حکمت اسلامی براساس ماده سیزده اساسنامه که از وظایف مجمع عالی محسوب می‌شود، نشر کتاب و تدوین متون آموزشی است. در این راستا انتشارات حکمت اسلامی، فعالیت جدی خود را از زمستان ۱۳۹۲ آغاز

نمود و ضمن توجه به احیای تراث اسلامی، نشر آثار فاخر و تأثیرگذار در گسترش حکمت اسلامی و تقویت مبانی اعتقادی و دینی در اولویت قرار گرفته است.

اثر پیش رو با عنوان «*منطق صدرایی: شرح التنقیح فی المنطق*» در قالب پروژه تحقیقاتی از سوی مجمع عالی حکمت اسلامی تعریف و توسط استاد محترم حجت الاسلام والمسلمین عسکری سلیمانی امیری، تحت نظارت استاد محترم آیت الله غلامرضا فیاضی به پایان رسید، که انتشارات حکمت اسلامی جهت استفاده علاقه‌مندان حوزه‌ی حکمت اسلامی به زیور طبع آراست.

از همکاری همه عزیزانی که در نشر این اثر، همت نموده‌اند، به ویژه آیت الله غلامرضا فیاضی و نویسنده محترم حجت الاسلام والمسلمین عسکری سلیمانی امیری سپاسگزاری می‌شود.

همچنین از شورای معاونان مجمع عالی حکمت اسلامی و شورای کتاب؛ اساتید محترم حجج اسلام والمسلمین آقایان عزالدین رضائزاد، علی عباسی و حسن معلمی و نیز از آقایان مرتضی محمدی‌استانی، حسن محسنی، محمدباقر انصاری، عباس پریمی و حسین وکیلی که نسبت به پیگیری امور مربوط به انتشارات، حروفچینی، صفحه‌آرایی، ویرایش و نمایه‌سازی کتاب حاضر نقش داشته‌اند، تقدیر و تشکر می‌شود.

امید است با الطاف خداوند متعال و توجهات خاصه حضرت ولی عصر^{علیه السلام} انتشارات حکمت اسلامی با نشر آثار علمی فاخر و ارزشمند، بتواند در راستای گسترش حکمت اسلامی برخاسته از مبانی اعتقادی اسلامی، گام بردارد. بسیار مفتخر خواهیم بود تا از دیدگاه‌های اساتید و علاقه‌مندان به حوزه حکمت اسلامی نیز بهره‌مند شویم. ان شاء الله